

«LAINO» ETA «IZAR»
(IPUIN ANTZEZGARRIA)

Xabier Lizardi

Klasikoen Gordailuan:

<http://klasikoak.armiarma.com/idazlanak/L/LizardiLaino.htm>

Klasikoen Gordailuak egindako lanak oro dominio publikokoak dira, eta, Jabego Intelektualaren Legearen arabera jatorrizko idazlanak bestelako eskubiderik ez baleuka, nahi bezala erreproduzi daitezke.

OIALA

ANTZEZTOKLA: Landa. Ilunabarra.

LEHENENGO IKUSGAIA

*(linterna-plaka): ortzian izar eder bat, azpian
hodei gorrieta duela.*

*IPURTARGLAK: Hor-bemenka, inguruko
sasi-larretan.*

*NEXKA-MUTIKO TALDEA: xapia jaso-
tzerakoan, margo-izpi ahulez erdi argitu eta
nabarmenduak, xortzi bat nexka eta beste hain-
beste mutiko, artzain eta artzain-andre jantzian.*

*ORKESTAZ ETA ABESTIZ: xapia jaso-
tzeaz bat orkestak laguntzen diela ekin bekiote
neska-mutikoei «Artizarra zeruan» abesteari:*

NESKA-MUTIKO TALDEAK:

Artizarra zeruan
agertzen denean,
ipurtargia ere,
izar da lurrean.
0, zein eder, goikoa

bagenu mendean:

hodei gorritzta horretan

bilgenezakean!..!

Ipurtargia har dezagun, (*Bi aldiz*).

bestarik ezean.

ORKESTA HUTSAK jarrai bekio.

*DANTZA-ANTXEAN burbil bitez nexka-
mutikoak inguru sasietara.*

*IPURTARGLAK ATZITUZ betoz berriro
erdira, eresiaren ariora argiok darabilzketelarik*

II

ORTOTS LARRIA (acordes-trueno), orkesta.

*ARGITU BEDI ANTZEZTOKIA, tximis-
tañ bezala, bat batean.*

*MAITAGARRI BAT ager bedi, atzetik,
bekokian izar urdina duela. Betor aurrera, txi-
kiek, agurka, bide-eginez, eskuargiak luzatzen
dizketela.*

MAITAGARRIAK: . Gabon, maiteok. Zuen hots gozo horrek erakarri nau basotik. Harrigarria! Gaur den egunean, euskal-kanta zaharrik dakiten umeak!... Nortzuk zaituztet, ba, aingeru eder horiek?

MUTIKO BATEK: (*Aldamenekoa ukalondoaz jotzen duela*). Esaiok hik.

BESTE MUTIKO BATEK: (*Lebengoari*). Hi ni baino haundiagoa haiz!

NEXKA BATEK: (*Aldamenekoari*). Hau ez dun herrikoa...

BESTE NEXKA BATEK: Enee, ez! Horrelako andre apainik!...

MAITAGARRIAK: Ez zarete ausartzen? Ez beldur izan. Maitagarri bat nauzue: ez dizuet ezer txarrik egingo... Ea! Hik, txikien horrek, esango didak: nortzuk zarete?

GUZIEK: (*Barre-purrustaka*). Eneee! Pottolooo!!

POTTOLOK: (*Urrats bat aurrera*). Andrea: euskaldun jatorren haurrak gaituzu. Hargatik dakigu euskaraz; hargatik ere, euskal kanta eder askoak...

MAITAGARRIAK: Ederki, Pottolo maxail-gorri! Txolo Pottolori, eta txalo bere lagunei!... Baina orain, esaidazue: abesti zahar gozo horiek nork asmatuak diren ba al dakizue?

NEXKA BATEK: Gure herriko Manttoni zaharrak, andrea!

(Mutilek, barre-algara haundia)

MUTIKO BATEK: Tuntun alaena!... Ez, andrea, ez: Elizako organista jaunak!

(Nexken barre-algara haundiagoa)

MAITAGARRIAK: Ez duzue asmatu; ez nexkek eta ez mutilok. Hik bai ote dakik, Pottolo, hain jakintsu haizen horrek?

POTTOLOK: (*Buruari bazka, lotsatu askirik*). Nik, ...egia esan,... horrenbeste ez dakit, andrea...

MAITAGARRIAK: Ez? Eseri, ba, guziok, eta nik esango dizuet ipuin bat..., ederragoa!

(Txiki guziak eser bitez lurtean).

Ikusten al dituzue zeruan izar eder hura, eta, behean, laino gorrixta bat?... Horiexen ipuina esan nahi dizuet, ba: «Laino» eta «Izar»en ipuina, alegia.

Behin bai omen ziren, orain milaka urte, zuek bezelakoxe anai-arrebato bi... Gau eta egun mendirik-mendi zebiltzan. Hara! Bertan agertu...

BIGARREN ARGIRUDIA

(*Linterna*):

«Laino» eta «Izar» mendiz medi.

NEXKA-MUTIKOEK: Oooiii! (*Esku-argiak ikusgaiari zuzenduz*)

MAITAGARRIAK: Mutikoak «Laino» zuen izena: nexkak, «Izar».

Atariz-atari naiz baserri, naiz torre-etxe elkarrekin kantatzea zuten bizimodua. Hamaika sagar eder, hamaika lukainka gorri, eta txerriki gozo, eta oilanda zuri, eta gazta guri... sartzen zituzten haiek zorro haundi batean!

(*Nexka-mutikoei begiak biribiltzen zaiatzkie*).

Bainan...

ORKESTAK, ukaldi labur bat (*acorde preliminar*).

entzun, entzun, «Laino» eta «Izar» kantari.

«NIK BADUT MAITEÑO BAT» *urrutian, bik abestua, bebetik ORKESTAK laguntzen diela.*

BIGARRENEAN, NEXKA-MUTIKO GUZIEK *abes bezate, abestiaren ariora esku-argiak darabiltzatelarik.*

ISILUNEA. *Berriro guziak maitagarriarengana adi.*

Behinola... jauregi eder baten ateetan zirelarik

HIRUGARREN ARGIRUDIA

(*Linterna*):

Jauregi-aurrean

NEXKA-MUTIKOEK: Oooiii! (*Lehen bezala*).

MAITAGARRIAK: Bertan erregina gazte eder bat gaixorik zegoela jakin zuten... Oso gaixorik ezen, etsai zital batek begizkoa eginik baitzegoen.

Orduan —adiskide baininduten— badatozkit basora galdezka, ea erregina inola senda al zitekeen... Nik, baietz: baina, hartarako, «Lezebeltz»eko dragoi izugarria...

POTTOLOK: (*Lurretik jaikiz*) Andrea: Gure aitak «herensugea» esaten du, eta ez «dragoia»...

NEXKA-MUTIKOEK: Txissst!!!...

MAITAGARRIAK: (*Barre algaraz*) Bai? Ondo zegok, Pottolo «Herensuge» esan dezagun ba... Izan ere, oraingo umeok badakizue gauzez!

Lezebeltzeko herensugea, ba, hil behar zutela esan nien: eta haren behazuna erreginari janarazi.

«Laino»k berehala, baietz: berak hilko zuela!

LAUGARREN ARGIRUDIA

(Linterna):

Zilarrezko aizkorez

Eman diot, bada, zilarrezko aizkora zorrotz bat, eta han abiatu da beldur haundirik gabe, Lezebeltzerako bidean barrena, «Izar» lagun zuela.

Ni eta beste maitagarri asko, haiek ohartu gabe, atzetik jarraika gindoazkien.

Honetan, heldu gara Lezebeltzera.

BOSGARREN ARGIRUDIA:

Lezebeltz.

NEXKA-MUTIKOEK: Oooiiii!!!... *(Lehenetan bezala)*

MAITAGARRIAK: Dragoia.. (ai! «herensugea»... Barkatu, Pottolo) esnatu berria zen. Irten zaigu bidera... Ai, ai, ene! Hango iskanbila larria, hango borroka gaitza!!! Gogoratu hutsak zorazari behar nauela uste ... !

ERESI NAHASI ANTZEKORA jo lezake orkestak, azpitik maitagarriak liskarra edestubitartean.

TXIKLAK URDURI eta gero eta adiago.

Sartu zaio arin «Laino»... Jo herensugea aizkoraz, eta jas! Larru lakarrean irrasta... Altxa da erdika pizti zital ura, sabel nardagarri gainean, ta...Jainkoa bezak lagun, maitel- erpe zorrotzaz atzitu dio iztarra, eta goitik behera urratu...

Baina, mutilari... bost axola!... Amorrur haundiagoz han doakio berriro... Zango giharren gainean luzatu du gorputztoa, luzatu, luzaatu... ! Gorputz gainetik, besoak goitu ditu, aizkorari itsatsita... Eta, halako batean... dzast! Haizeari txistu eragiten ziola, horra amildu bat-batean aizkora, herensugeari kaskezurra hautsi, eta zilarra lurpean ezkutatu arteraino!

SEIGARREN ARGIRUDIA:

«Laino» garaile.

Eta, horra non duzuen herensugea burutik lurrari josita, isats kozkorduna azken larriez astintzen!

NEXKA-MUTIKOEK: *(Poz haundiñ lurretik jaikeñ)* Gora «Laino»! Gora, gora, goraaa!!!...

EZPATA-DANTZA mutilek, erdian, nexkak inguruan, esku-argiak gorantz, dituztela.

INGURUTXOA, berehala, guzkiek elkarrekin.

ORKESTAK lagunduta.

BAT-BATEAN, ORKESTAK ostots bat.

ZAZPIGARREN ARGIRUDIA:

«Laino» hilda, «Izar» negarrez.

TXIKLAK GELDI.

HIL-ERESI LABURRA. (hil-eresi hori egin daiteke, «Nik badut maitaño bat» en bigarren

*zatia zerbait ukitu eta «tono menor» delakora
bihurtuz).*

MAITAGARRIAK: Negar..., negar...; negar!!!... Negar egizue, nire txikiok!
Hil baita «Laino»..., hil baita!!!..., hil!!! Zauri izugarri har-
tatik odolez hustuta! ...

TXIKIEN ITUNA eta negarra

MAITAGARRIAK: Zatozte, maitagarri adiskideak: zatozte, «Laino» ederra-
ren gorputza zuekin dakartzutela...

ARGITASUN BIZI bat-batekoa.

*LAU MAITAGARRI sar atzetik, bekokian
izar urdin bana, «Laino» bilda, dakartela.*

IZAR betor gorputzaren atzetik, atsekabez,

*BESTE LAU MAITAGARRI, guzien atze-
tik, eskuan lore eder batzuk dituztela.*

Zatozkit zu ere, Izar gaixo bihotz-erdibitua!...

Eta zuek, nire lagunak, gorputza estal ezazue lorez.

*GUZIEKIKO TALDEA: etzanik «Laino»,
«Izar» aldamenean belauniko, inguruan nexka-
mutikoak.*

*SAGAR-DANTZA dantzatu, maitagarriak
—esalea ez besteak— iraul bitzate loreak gorpu-
tzaren gainean.*

*GUZIEK GELDIRIK osatu bezate talde
ikusgarria.*

Laguntxoak: gure ipuina amai dezagun...

Erregina sendatu zen, guk herensugearen behazuna emanda. Baina
«Laino» eta «Izar» eder haietaz ez dakizue zer gertatu zen.
«Izar»ek ez zituen besoak «Laino»ren lepotik askatu
nahi... Orduan, betiko elkarrekin egon ahal zitezen, zeru-
ra jaso genituen, bata laino gorritzat bihurtuz, eta bestea
artizar eder.. Hortxe daude harrezkero, euskal-ilunabar
ederrenak apaintzen.

Orain ikusi, nire maite txikiok... Lainoa eta artizarra itzaltzen ari
dira... Gaua badator... Gure mendietan «Laino» eta
«Izar»en hots zahar ezti haiek ahuldu egin dira, eta ia
ahaztu... Sasian bildu dituzuen ipurtargiok bihur bitez
izartxo zuen eskuetan, eta gure gaua ez da izango beltz:
gau oskarbi, gau izartsu, goiz eder baten aurrelari, bai,
izango da.

(Entzuleari zuzendu biezazkio burrungo hitzok).

Euskaldunok euskaldunagotu zaitezte, eta zuen kanta zaharrekin bate-
ra iraun beza euskara zaharragoak egunen azkeneraino!...

*ORKESTAK: Lehenbizgi «Nik badut maitaño
bat» oroitaraziz. Gero «Artizarra zeruan»*

*ABESTU nexka-mutikoek burrungo neurtitzok,
maitagarriek, abopeka, lagun dituztela.*

Artizarra zeruan

aurki da ezkatatu.

Etxera sar gaitean:

denak zain ditugu.

Nondik zatoz, enetxo,

amak esan digu:

ipurtargiak jaso
eta izartxo biurtu!
Ipuin bat, zein polita!
amatxo dakigu...

ORKESTAK jarrai bekio, bakarrik.

Agur, euskotar onok:
Euskadi maitatu!

*ORKESTAK jarrai beza, oihala, geldi-geldi erai-
tsi bitartean.*